

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Akademik Çalışmalara İlişkin Görüşleri

The Opinions of the Educational Supervisors on Researches about Supervision System

Ahmet BOZAK, *Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, abozok77@hotmail.com*

Durmuş SERASLAN, *MEB Tokat Maarif Müfettişleri Başkanlığı, durmusseraslan@hotmail.com*

Erdal ÇAKIR, *MEB İstanbul Maarif Müfettişleri Başkanlığı, erdalcakir2525@gmail.com*

ÖZ. Bu çalışmanın temel amacı, denetim sistemi ve müfettişler hakkında yapılmış olan akademik çalışmaların denetim alanına katkı sağlayıp sağlamadığı hususunun maarif müfettişlerinin görüşlerine dayalı olarak ortaya konulmasıdır. Çalışmada, nitel bir araştırma yöntemi izlenmiş olup, veri toplama sürecinde standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul, Tokat, Şanlıurfa, Malatya, Afyon, Antalya, Hatay, Yozgat, Adana İllerinde görev yapan 46 maarif müfettişi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda maarif müfettişlerinin müfettişler ve denetime ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların çoğunlukla etkili olmadığı; çalışmaların teorik olduğu, alan uygulamalarını tam olarak yansıtmadığı; benzer konularda sıkça yapılan çalışmaların müfettişleri sıktığı ve ilgilerini çekmediği ve veri toplama araçlarının dikkatli bir şekilde doldurulmadığı; akademisyenlerin olumsuz müfettiş davranışlarına fazlaca odaklandıkları; alan tecrübesi olmayan akademisyenler tarafından yapılan çalışmaların sorunların çözümüne katkı sağlayamadığı yönünde görüş belirttikleri belirlenmiştir. Katılımcılar yapılacak olan bilimsel çalışmaların denetim alanına katkı sağlayabilmesi için müfettiş ve akademisyenlerce müşterek yapılacak araştırmaların ve karşılıklı işbirliğinin yaygınlaştırılması; görüşme ve katılımcı gözlemlere dayalı çalışmalara daha fazla yer verilmesi; Milli Eğitim Bakanlığı, müfettişler ve akademisyenler tarafından işbirliği içerisinde geniş kapsamlı çalışmalar yapılarak, çalışmaların uygulayıcılar tarafından eğitim politikası haline getirilmesi; çalışma sonuçlarının müfettişlerle paylaşılması ve geri bildirimde bulunulması; anket ve görüşme formlarının daha nitelikli hazırlanması, yapılan anketlerdeki soruların kısa sorulardan oluşturulması ve soru sayısının fazla olmaması; alandaki gerçek sorunları yansıtan, kuramsal çalışmalardan çok uygulamaya yönelik çalışmalara yer verilmesi gerektiği yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Sözcükler: Denetim Sistemi, Maarif Müfettişi, Akademisyenler, Bilimsel Çalışmalar, Etkililik

ABSTRACT. The aim of the study is to determine the effectiveness of the scientific researches about supervision system, based on the views of the educational supervisors. In this study, a phenomenological interviewing method within the framework of qualitative research was used. The relevant data was gathered via standardized open-ended interviews, the sampling study group consists of 46 educational supervisors. The results of the study reveal that participants think that the scientific researches do not make effective and enough contribution to supervision system in general. This is because of academic researchers' having not enough information about educational supervision system; subjects of the researches were rather theoretical and didn't reflect the realities of practical supervision activities; similar and repeated subjects didn't take the attention of supervisors, therefore the data collecting instruments were not carefully filled by the participants. For scientific researches being effective and making enough contribution, researches should be carried out with the collaboration of educational supervisors; there should be more emphasis on interviews and participant observation rather than the quantitative researches; feedback should be given about the studies after the studies' being published; data collecting instruments should have less number of questions and be rather short; subjects reflecting the real problems in supervision system should be recognized and studied.

Keywords: Supervision System; Educational Supervisor; Academic Researchers; Scientific Research, Effectiveness

GİRİŞ

Denetim kavramı, örgütsel eylemlerin örgüt amaçları doğrultusunda belirlenen ilke ve kurallara uygun olup olmadığının belirlenmesi süreci; yönetsel bir bakış açısı, program geliştirme ve

öğretim süreci, insan ilişkileri süreci olarak tanımlanabilmektedir (Aydın, 1986, 2005). Denetim ile ilgili tanımlar genel olarak yapılan kurumsal ve bireysel çalışmaların izlenmesi, kontrol edilmesi ve değerlendirilmesi veya bir sistemin daha etkili ve verimli işleyebilmesi için ilgili kişilere rehberlik ve yardımda bulunulması gibi konuları kapsamaktadır (Aypay, 2010).

Denetim kavramı günümüzde, modern ve çağdaş denetim, demokratik denetim, etkili denetim gibi adlandırmalar alabilmektedir. Bu kavramların tamamının hedefinde, kurumsal verimliliğin artırılması ve insan kaynaklarının geliştirilmesi bulunmaktadır. Denetim süreci, tanımlama, değerlendirme ve geliştirme gibi aşamaları kapsamaktadır. Bu süreçte, denetim yapacak olan kişinin, denetimin hedef noktasındaki kişi veya etkinlik hakkında bilgi toplaması, toplanan bilgilere dayalı olarak bir değerlendirme yaparak olumlu ve olumsuz yönleri tespit etmesi, yapılan tespitlere göre ilgili kişilerle görüşerek öğretim sürecini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapması gerekmektedir (Aydın, 2000).

Ortaöğretimdeki programların çeşitliliği, bu programların dağılımı ve müfettişlerin öğretmenler üzerinde karar verici bir role de sahip olmaları denetim sürecini zorlaştırmaktadır (Bursalıoğlu, 1991). Müfettişler mesleki rehberlik yaptıkları personelin (öğretmen, yönetici ve diğer personel) gerekmesi durumunda soruşturma sürecinden de sorumludurlar. Böylece soruşturma kapsamında kendilerine yüklenen hakim, savcı rolleri ile rehberlik rolleri birbiriyle çatışmakta, bunun neticesinde rehberlik süreci de aksamaktadır (Kayıkçı, 2005).

Denetim sistemine yönelik akademisyenler tarafından yapılan bilimsel araştırmalar genel olarak incelendiğinde, denetimin yapısal ve işlevsel sorunları etrafında yoğunlaştığı söylenilebilir. (Su, 1974; Karagözoğlu, 1977; Kapusuzoğlu, 1988; Bilir, 1991; Kaya, 1993, Oğuz, Yılmaz, ve Taşdan, 2007).

Osmanlı döneminin son dönemi ile Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren denetim sisteminin gelişimine ve yapısına yönelik yapılan araştırmalarda genel olarak, denetim hizmetlerine amaçları doğrultusunda modernleştirmek için yoğun bir çaba gösterildiği ancak bu çabaların denetimi, modern anlamda hedeflenen noktalara ulaştıramamış olduğu (Su, 1974). Denetim sisteminin modern gelişmeler doğrultusunda işlevini yerine getiremediği ve beklentileri karşılayamadığı, bu nedenle de farklı yapısal sorunların yaşandığı (Karagözoğlu 1977, Kapusuzoğlu, 1988), denetim yapısının hedeflenen denetim amaçlarını gerçekleştirici nitelikte olmadığı (Bilir, 1991), denetim sisteminin yetersiz olduğu (Kaya, 1993) ileri sürülmektedir.

Denetim sistemi ve müfettişler hakkında akademisyenler tarafından yapılmış olan diğer bazı çalışmalarda ise müfettişlerin memnuniyet ve iş doyumunu düzeyleri (Kayıkçı, 2004; Özdemir ve diğerleri, 2015), müfettiş profilleri (Aypay, 2010; Tok, 2013), yönetici ve öğretmenlerin, denetim ve farklı müfettiş rollerine ilişkin algı ve görüşleri (Dağlı, 2001; Memişoğlu, 2004; Yaman, 2009; Memioğlu ve Sağar, 2008; Gökçe, 2009; Döş, 2010, Ceylan ve Ağaoğlu, 2010; Köroğlu ve Oğuz, 2011, Erdem ve Eroğul, 2012; Aslanargun ve Tarku, 2014), müfettiş yeterlilikleri (Atay, 1995; Köklü, Büyüköztürk ve Çokluk, 1999; Göksoy ve Yenipınar, 2012, Karakuş ve Yasan, 2013), müfettişlerin kariyer beklentileri (Bakioğlu ve Demirel, 2001), denetimin etkililiği (Kapusuzoğlu, 2008; Ekinci ve Karakuş, 2011; Göksoy, 2012; Kayıkçı ve Şarlak, 2013), denetim modelleri (İlğan, 2008; Akbaba-Altun ve Memişoğlu, 2010), denetimde mesleki etik (Kayıkçı ve Uygur, 2012); teftiş politikaları (Arabacı, 1999) gibi konuların ele alındığı görülmektedir.

Bununla birlikte, denetim ve müfettişlere yönelik olarak farklı konularda yapılmış olan bu tür akademik çalışmaların denetim sisteminin gelişimine katkı sağlayıp sağlamadığı, denetim alanında etkili olup olmadığı, müfettişlerin akademik çalışmalarda hangi konuların ele alınmasını istedikleri gibi konularda ise sistem içerisinde uygulayıcı olan müfettiş görüşlerine dayalı olarak detaylı bir çalışmanın yapıldığını söylemek güçtür.

Bu çalışmanın temel amacı, denetim sistemi ve müfettişler hakkında yapılmış olan akademik çalışmaların denetim alanına katkı sağlayıp sağlamadığı hususunun maarif müfettişlerinin görüşlerine dayalı olarak ortaya koymaktır. Bu bağlamda denetim sistemi ve müfettişler hakkında yapılan akademik çalışmaların denetim elemanları açısından ne anlama geldiği, nasıl değerlendirildiği ve bu alanda gelecekte ne tür akademik çalışmaların yapılması gerektiği hususları çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1) Akademisyenler tarafından “müfettişler ve denetime” ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların etkili olduğunu ve denetim çalışmalarına katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Nedenleri ile birlikte açıklayınız?

2) Akademisyenler tarafından “müfettişler ve denetime” ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların daha etkili yapılabilmesi için varsa çözüm önerilerinizi kısaca açıklayınız?

3) Bundan sonraki süreçte “müfettişler ve denetime” ilişkin yapılacak olan akademik çalışmalarda hangi konuların ele alınması gerektiğini düşünüyorsunuz?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2006) göre olgubilim araştırmalarında veri kaynaklarını, araştırmacının odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek birey ve gruplar oluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırma grubu alanda halen görev yapmakta olan maarif müfettişlerinden oluşturulmuştur.

Olgu bilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Araştırmada görüşme türlerinden “standartlaştırılmış açık uçlu görüşme” tekniği kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme genel olarak, görüşmeci yanlılığının azaltılarak aynı soruların sistematik bir sıra içerisinde bütün katılımcılara aynı şekilde sorulması neticesinde öznel yargıların en aza indirildiği, elde edilen verilerin karşılaştırılmasının ve analizinin görece kolay olduğu bir yöntemi ifade etmektedir (Karasar, 2005; Punch, 2005, Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Görüşme yapılacak olan maarif müfettişleri, olasılıklı olmayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Bu tür bir örneklem yöntemi seçilmesindeki amaç, çalışma grubunun evreni temsil etme yeterliliğinden çok araştırmanın konusuyla katılımcıların doğrudan ilgili olmalarıdır (Neuman, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmacıların tamamının müfettiş mesleğinden gelmeleri nedeniyle öncelikli olarak İstanbul, Tokat, Malatya ve Şanlıurfa illerinde görevli müfettişlerden konuya ilişkin görüş bildirecek 8 maarif müfettişinden oluşan küçük bir çekirdek çalışma grubu belirlenmiştir. Bu kişilerle görüşmeler yapılarak ilgili veriler toparlandıktan sonra, katılımcılardan kendi illerinde veya diğer illerde görevli müfettişlerden bu konuda araştırmaya katkı sağlayabilecek diğer meslektaşlarının da araştırmacılara yönlendirilmesi istenmiş ve sürecin sonunda bu yöntemle 46 müfettişten oluşan bir çalışma grubuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul, Tokat, Malatya, Şanlıurfa, Afyon, Antalya, Hatay, Yozgat, Adana illerinde görev yapan 46 maarif müfettişinden oluşturulmuştur. Nitel bir çalışma olması ve demografik değişkenlere dayalı olarak herhangi bir analiz yapılmayacağından dolayı, görüşmeler sırasında katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler toplanmamış, katılımcılara araştırma konusuna ilişkin olarak belirli bir sıra halinde düzenlenmiş standartlaştırılmış açık uçlu sorular yöneltilmiştir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Alanyazın taraması, ön görüşmeler, uzman görüşü alınması ve soruların yeniden değerlendirilmesinin ardından oluşturulan standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu geliştirilmiştir.

Veriler, yüz yüze görüşmeler yoluyla, bunun olanaklı olmadığı durumlarda telefonla ulaşılarak, araştırmanın amacı ve soruların içeriği hakkında detaylı bilgi verildikten ve elektronik posta yoluyla katılımcılara gönderildikten sonra, standartlaştırılmış açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formları yoluyla toplanmıştır. Karasar’a (2005) göre görüşme çoğunlukla yüz yüze yapılmakla birlikte, telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de yapılabilmektedir. Benzer şekilde Punch’a (2005) göre de görüşme yüz yüze grup görüşmesi şeklinde yapılabileceği gibi, posta yoluyla, kendi başına yanıtlanan soru formları aracılığıyla veya telefon görüşmesi şeklinde de yapılabilmektedir.

Verilerin analizi

Araştırmada, nitel analiz tekniklerinden betimsel analiz uygulanmıştır. Betimsel analiz ile çözümlenmeler yapılmış, görüşülen kişilerin sorulara verdiği cevaplar sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Katılımcı cevaplarının sıklığına göre, ortak görüşlere dayalı başlıklar altında bir sınıflama yapılmış ve ortak görüşler tablolar halinde verilmiştir. Ayrıca gerekli durumlarda katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak, bu veriler desteklenmiştir. Araştırmaya katılan maarif müfettişleri M-1'den başlamak üzere M-46'e kadar kodlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Görüşme formunun oluşturulması sürecinde, kavramsal çerçeve oluşturulduktan ve alanyazın taraması yapıldıktan sonra soruların belirlenmesi amacıyla, 6 maarif müfettişi ile yüz yüze sözlü ön görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin sonunda beş görüşme sorusu hazırlanarak, sorulara ilişkin uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü alınmasının ardından üç araştırmacının da katıldığı ortak değerlendirme neticesinde soru sayısı beş sorudan üç soruya indirgenmiştir.

Katılımcıların verdiği cevaplar bir araştırmacı tarafından incelenerek betimsel içerik analizleri yapılmış, birbirine yakın ve aynı ifadeler ortak ve kapsayıcı bir cümle etrafında gruplandırılarak kodlanmıştır. Elde edilen betimsel veriler ve bu kapsamdaki sınıflandırmalar her üç araştırmacı tarafından birlikte tekrar değerlendirilerek, gerekli durumlarda cümlelerin daha net ve anlamlı bir şekilde ifade edilebilmesi için, birleştirilmiş veya düzeltmeler yapılmıştır. Gerekli durumlarda katılımcıların görüşlerinden direk alıntılar yapılarak ortak görüş ve değerlendirmeler desteklenmiştir. Yapılan alıntılarda ölçüt, ortak görüşlerin ifade edilmesinin yanı sıra, araştırma amaçları açısından dikkat çekici ve farklı görüşlerin araştırmaya yansıtılmasıdır.

Bu araştırmada iç geçerliği sağlamak amacıyla maarif müfettişlerinin kendilerine yöneltilen sorulara ilişkin cevapları, ortak ve kapsayıcı ifadeler etrafında sınıflandırılarak değerlendirilmiş ve değerlendirmeler doğrudan alıntılar yoluyla desteklenmiştir. Dış geçerliği sağlamak için ise araştırmanın sürecinde yapılan çalışmalar ve araştırma yöntemi, ayrıntılı biçimde tanımlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın güvenirliliği için yapılan sınıflandırma ve kodlamalar her üç araştırmacı tarafından birlikte yeniden değerlendirilmiştir. Araştırmacılar tarafından birlikte yapılan değerlendirmede herhangi bir istatistik işlemi uygulanmamış, genel bir son değerlendirme yapılmış, betimsel veri ifadelerinin birbirine yakın olduğu durumlarda, katılımcı görüşlerinin en net ve kapsayıcı şekilde ifade edilebilmesi için ortaya konulan sınıflandırmalar arasında birleştirmeler veya düzeltmeler yapılmış ve elde edilmiş olan betimsel verilere son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında maarif müfettişleriyle yapılan görüşmelerde üç temel soru yöneltilmiştir. Aşağıda bu sorulara verilen yanıtlar başlıklar altında sınıflandırılarak ele alınmaktadır.

1) Akademisyenler Tarafından “Müfettişler Ve Denetime” İlişkin Yapılan Bilimsel Çalışmaların Etkili Olup Olmadığına, Denetim Çalışmalarına Katkı Sağlayıp Sağlamadığına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan müfettişlerin sadece 8'i akademisyenler tarafından yapılan bilimsel çalışmaların etkili olduğunu ve denetim çalışmalarına katkı sağladığını düşünürken, katılımcıların 29'u kesin bir dille bu çalışmaların etkili olmadığını ve denetim çalışmalarına katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. 9 Müfettiş ise bu çalışmaların kısmen etkili olduğunu ve denetim çalışmalarına bazı yönleriyle katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Bilimsel çalışmaların etkili olmadığını ve denetim çalışmalarına katkı sağlamadığını düşünen müfettişlerin bu duruma neden olarak tablo 1'de belirtilen görüşleri ifade etmişlerdir.

Tablo 1: Bilimsel Çalışmaların Etkili Olmamasının Nedenlerine İlişkin Katılımcı Görüşleri

Yapılan akademik çalışmaların Milli Eğitim Bakanlığı'nda karar verici konumundaki kişiler tarafından dikkate alınmaması (M-4; M-8; M-11; M-15; M-17; M-26; M-27; M-29; M-33; M-36; M-43);

Akademisyenlerin okullardaki eğitim öğretim ve denetim uygulamalarına yabancı olduklarından denetim uygulamalarını ve müfettişlik mesleğini sadece teorik düzeyde bilmesi (M-2; M-3; M-7; M-8; M-22; M-24; M-25; M-34; M-35; M-45)

Yapılan çalışmaların sonuçlarının müfettişlerle paylaşılmaması, müfettişlerin bu çalışmalardan haberdar olmaması ve yüksek tirajlı yayın organlarında yayınlanmaması (M-6; M-9; M-14; M-16; M-27; M-30; M-42; M-43);

Yapılan çalışmalarda denetim ve müfettişlere karşı önyargılı bir bakış açısının olması ve müfettişlerin görüşlerine yeterince yer verilmemesi (M-2; M-25; M-27; M-37; M-38);

Benzer konularda tekrarlanarak yapılan çalışmaların müfettişler üzerinde olumsuz bir etki yaratması ve yapılan çalışmaların veri toplama aşamasında sıkıntılarının olması (M-15; M-16; M-23; M-39);

Katılımcıların en fazla ifade ettikleri husus, denetim ve müfettişler hakkında yapılan akademik araştırmaların karar vericiler tarafından dikkate alınmadığı (M-4; M-8; M-11; M-15; M-17; M-26; M-27; M-29; M-33; M-36; M-43) olmuştur.

Bir katılımcı (M-3) konuya ilişkin görüşlerini “*Katkı sağladığını düşünmüyorum. Çünkü istisnalar hariç olmak üzere çoğu akademisyen bu mesleği daha önce yapmamıştır*” şeklinde ifade ederek sorunu akademisyenlerin bu mesleğe yabancı olmasına dayandırmaktadır. Bir başka katılımcı (M-7) ise “*Çünkü akademisyenler tarafından yapılan çalışmalar sahaya inmeden, uygulama çalışmasına dahil olmadan yapılan çalışmalardır. Karşılaşılan zorlukları birebir yaşamadan çalışmalarını yürütüyorlar.*” diyerek sorunların araştırılmasında akademisyenlerin sahaya inmelerinin önemine vurgu yapmaktadır.

Benzer şekilde bir başka katılımcı (M-24) da akademisyenlerin alana yabancı olduklarına vurgu yaparak bu konudaki görüşlerini “*Hayır. Düşünmüyorum. Çünkü akademisyenler tarafından yapılan çalışmalar sonucu getirilen tespit ve önerilerin uygulamada karşılaşılan sorunları açıklamaktan uzak teori düzeyinde olan tespit ve önerilerdir.*” diyerek ifade etmiştir.

Katılımcıların ifade ettikleri bir başka ortak görüş ise **akademisyenlerin okullardaki eğitim öğretim ve denetim uygulamalarına yabancı olmaları; akademisyenlerin genel olarak denetim uygulamalarını ve müfettişlik mesleğini sadece teorik düzeyde bilmeleri (M-2; M-3; M-7; M-8; M-22; M-24; M-25; M-34; M-35; M-45) olmuştur.**

Bir katılımcı bu konudaki görüşünü “*Bilimsel çalışmaların sonuçlarına ilişkin yapılması gereken çalışma karar vericiler tarafından yapılacak düzenlemelere bağlıdır. Bugüne kadar bu alanda yapılmış bilimsel çalışma sonuçlarını esas alan herhangi bir yasal düzenleme ile karşılaşmadım.*” (M-11) sözleriyle ifade ederek, karar alma süreçlerinde ve yasal düzenlemelerde bu tür çalışmaların sonuçlarının değerlendirilmediğini ileri sürmektedir.

Benzer şekilde bir başka katılımcı da bu konudaki görüşünü “*Denetimde karar vericiler yapılan çalışmalardan yararlanma anlayışı içerisinde değiller.*” demek suretiyle dile getirmektedir. Bir başka katılımcı ise bu konuda “*Milli Eğitim Bakanlığı müfettişler ve denetime ilişkin bu zamana kadar bu konuda yapılan düzenlemelerde hiçbir bilimsel çalışmaya göre karar vermemiştir. Yapılan düzenlemeler bilimsel çalışmalara göre yapılsaydı denetim sistemi bu hale gelmezdi.*” diyerek denetim sistemi ve müfettişlere yönelik yapılan düzenlemelerde akademisyenler tarafından yapılan bilimsel çalışmaların dikkate alınmadığını ileri sürmektedir.

Yapılan çalışmaların sonuçlarının müfettişlerle paylaşılmaması, müfettişlerin bu çalışmalardan haberdar olmaması ve yüksek tirajlı yayın organlarında yayınlanmaması (M-6; M-9; M-14; M-16; M-27; M-30; M-42; M-43) görüşü de katılımcılar tarafından ifade edilen başka bir husus olmuştur.

Bu ortak görüşü paylaşan müfettişler genel olarak, yapılan araştırmaların müfettişlerle paylaşılmadığını, kendilerinin bu tür araştırmalardan haberdar olmadıklarını, ayrıca bu tür araştırma sonuçlarının yüksek tirajlı yayın organlarında yer almadığı dile getirmişlerdir.

Bir katılımcı (M-43) *“Ben katkı sağladığımı çok düşünmüyorum nedeni ise bu yayınların elimize geçmemesi...”* diyerek yayınların sonuçlarının kendilerine ulaşmadığını belirtmiştir. Bir başka katılımcı (M-27) da benzer şekilde sonuçların kendileriyle paylaşılmadığını öne sürmekte ve bu konudaki görüşünü *“...Çünkü bu bilimsel çalışmaların müfettişlerle yeterince paylaşılmadığını düşünüyorum”* diyerek dile getirmiştir.

Bir katılımcı bu tür çalışmaların yapıldığını ancak dar bir çevrede kaldığını ileri sürmekte ve bu konudaki görüşünü şu şekilde dile getirmektedir. *“... Akademisyenler tarafından müfettişler ve denetime ilişkin çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Her yıl TEM-SEN ile Üniversitelerin ortak yaptığı denetim kurultayları var. Bu kurultayları izlediğimizde durum açıkça görülür. Bu kurultaylarda müfettişler ve Üniversite öğretim üyeleri kendimiz çalıp kendimiz oynamaktayız. Kurultayın yapıldığı şehirde bile yeterli yerel basın yayında duyuru ve tanıtım yapılmamakta, salonlar boş kalmaktadır...”* (M-16);

Benzer şekilde bir başka katılımcı da *“...Araştırma verisi olarak toplanan bilgilerin genellikle yüksek tirajlı bir yayınlara duyurulmadığı için niteliğinden eğitim kitesinin haberdar olamadığını düşünüyorum...”* (M-6) diyerek araştırma sonuçlarının geniş kitlelere ulaştırılmadığını ileri sürmektedir.

Yapılan çalışmalarda denetim ve müfettişlere karşı önyargılı bir bakış açısının olması ve müfettişlerin görüşlerine yeterince yer verilmemesi (M-2; M-25; M-27; M-37; M-38) hususu da katılımcılar tarafından dile getirilmektedir.

Bir katılımcı (M-2), *“... Müfettişler ve denetime ilişkin yapılan çalışmaların etkili ve denetim çalışmalarına katkı sağladığını kesinlikle düşünmüyorum. Çünkü daha önce katıldığım bir eğitim kongresinde hazırlanan bir bildiriye öğretmenler tarafından müfettişlere yönelik sorulara yanlı cevap verildiğini, gerçekleri yansıtmadığına bizzat şahit oldum.”* diyerek yapılan çalışmalarda müfettişlere karşı bir önyargının olduğunu öne sürmektedir.

Bir başka katılımcı ise (M-25) bu yöndeki görüşlerini *“Şu ana kadar katıldığım (seminer, konferans, şura) etkinliklerinde karşılaştığım akademisyenlerden müfettişlik ve denetime ilişkin görüş ve beyanlardan edindiğim izlenimleri aktarmam gerekirse; (i) Bir bölümü hayatında hiç öğretmenlik yapmamış kulaktan dolma bilgilerle müfettişlik ve denetime ilişkin görüş beyan etmekte, (ii) Bir bölümü araştırma alanını sadece öğretmen odaklı yapmış, öğretmen gözündeki müfettiş fobisi üzerinden beyan etmektedir. (iii) Bir bölümü mesleki yaşantısının bir bölümünde olumsuz bir müfettiş denetimi geçirmiş, tüm müfettişler ve denetim alanına ilişkin görüşlerini bu mahalde oluşturmuştur. Böylelikle; müfettişlik mesleğini bir şekilde hayatının bir bölümünde yaşamamış insanların, eğitime, denetime ve müfettişlik mesleğine karşı olumlu bir yargı oluşturamadıkları; bilimsellikten uzak ve ön yargılı oldukları görülmektedir.”* şeklinde ifade etmektedir.

Yapılan çalışmaların önyargılı olduğunu ve bu nedenle de denetim alanına katkı sağlamadığını düşünen bir katılımcı (M-37) bu konudaki görüşlerini şu şekilde ortaya koymaktadır: *“... Bu güne kadar “müfettişler ve denetime” ilişkin bir çok anket ve bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Ben de şahsen bu tür çalışmalara katkı sunması amacı ile görüş belirttim, ya da anket formlarını doldurdum. Ancak bu anketlerin sonuçlarının tamamına yakınında yapılan çalışmaların müfettişlik mesleğine ve denetime katkı sunma yerine müfettişler tarafından yapılan münferit olayları ortaya çıkarma ve bunun üzerinden müfettişlik mesleğine ve müfettişlere saldırma yada eksikliklerine ortaya koymaya yönelik olduğunu gördüm. Yani olumlu hiçbir katkı sağladığına inanmıyorum.”* (M-37)

Bu ortak görüş kapsamında ifade edilen bir başka nokta ise yapılan çalışmalarda müfettiş görüşlerine yeterince yer verilmemesi olmuştur. Bu yönde görüş belirten bir katılımcı (M-27) görüşlerini *“...Çünkü bu bilimsel çalışmaların müfettişlerle yeterince paylaşılmadığı, Bakanlık yetkililerinin bu çalışmalara yeterince değer vermediğini, uygulamaya konmadığını biliyorum. Çalışmalar sırasında müfettişlerin görüş ve önerilerine yeteri kadar yer verildiğini düşünmüyorum.....”* şeklinde ifade etmektedir. Bir başka katılımcı (M-38) ise bu noktadaki görüşlerini *“Akademisyenler müfettişleri de dinlesinler”* demek suretiyle kısa ve nüktedan bir şekilde dile getirmektedir.

Benzer konularda tekrarlanarak yapılan çalışmaların müfettişler üzerinde olumsuz bir etki yaratması ve yapılan çalışmaların veri toplama aşamasında sıkıntıların olması (M-

15; M-16; M-23; M-39) hususu da son olarak katılımcılar tarafından dile getirilmiş olan bir başka ortak görüş olmuştur.

Bu tür çalışmaların alana ve müfettişlere katkı sağlamadığını düşünen başka katılımcı (M-16) ise bu konuda “...Konuyla ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla birbirine benzemekte, durum tespitleri ön plana çıkmakta, getirilen öneriler bildik ve birbirinin aynısı olmakta. Orijinal ve yeni çığır açıcı, yararlanacak bir çalışmadan yoksun olmaktadır. Çalışmalar işin içinde olan müfettiş arkadaşların çalışmalarına katkı sağlamamaktadır.” demek suretiyle görüş belirtmektedir.

Bir başka katılımcı (M-39) ise müfettişler ve denetim konusunda yeteri sayıda çalışma yapıldığını belirterek konuya ilişkin görüşlerini “Yeteri kadar araştırma yapıldığını, meslek örgütü olarak yıpratıldığını düşünüyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Diğer yandan bir başka katılımcı (M-15) ise bu konuya farklı bir bakış açısı getirerek müfettişlerin bu konulara ilişkin yapılmış olan çalışmaların sonuçlarından faydalanmak istemedikleri ileri sürmekte ve bu konudaki görüşlerini “Denetim elamanlarının önemli bir kısmı kendileriyle ilgili yapılan çalışmalardan yararlanma anlayışı içerisinde değiller.” şeklinde ortaya koymaktadır.

Bu görüş kapsamında ifade edilen bir başka bir husus ise akademik çalışmaların veri toplama aşamasında yaşanan sıkıntılar olmuştur.

Bir katılımcı (M-23) araştırma anketlerinin sağlıklı doldurulmadığını ifade ederek bu konudaki görüşlerini “...uygulanan anketlerde soru sayısının fazla olması ve her cümle için uzun olması, cevaplayan kişileri soruları rastgele işaretlemeye yöneltmekte ve sonuç gerçeği ifade etmemektedir.” şeklinde dile getirmektedir.

Çalışma kapsamında görüşlerine başvurulmuş müfettişlerden bilimsel çalışmaların kısmen etkili olduğunu veya denetim çalışmalarına kısmen katkı sağladığını düşünen müfettişler (M-6; M-12; M-13; M-20; M-21; M-40; M-44; M-46) de bulunmaktadır. Bu yönde görüş belirten müfettişler yapılan akademik çalışmaların denetim alanına ve müfettişlik mesleğine kısmen katkı sağladığını belirtmekle birlikte, aşağıdaki eleştirileri de getirmişlerdir.

Bunlardan bazıları:

Bu çalışmaların kapsamında çok sık ve gereksiz tekrarlar halinde aynı hususlarda müfettiş görüşlerine başvurulmasının, müfettişleri bıktırdığı; bu nedenle müfettişler tarafından verilen bilgilerin “anketi doldur gitsin” felsefesiyle doldurulduğu; çalışmaların bireysel bazda ve sınırlı sayıdaki müfettiş görüşüne başvurularak elde edilmesinden dolayı evreni temsil edecek bilginin elde edilemediği; araştırma verisi olarak toplanan bilgilerin genellikle yüksek tirajlı bir yayınlara duyurulmadığı için niteliğinden eğitim kitlesinin haberdar olamadığı (M-6); akademisyenlerin, eğitim yönetimi ve denetimi alanında yeteri kadar tecrübe sahibi olmadıkları için müfettişlerin ve denetimin amacını, işlevini ve sorunlarını tam olarak bilmedikleri (M-12); bu alanda yeteri kadar deneyimi olan en azından yöneticilik, müfettişlik mesleğinde tecrübesi olan akademisyenlerin konuya ilişkin çalışmalar yapması çok daha isabetli olacağı; uygulama imkânı olmayan kağıt üzerinde kalan, teorik bilgilerden oluşan akademisyen çalışmalarının konuya yeteri kadar ışık tutmadığı; akademisyenlerin “Müfettişler ve Denetim” ilişkin yaptıkları bilimsel çalışmalarında denetimin, çağın gereklerine, kurumların ve personellerin ihtiyaçlarına nasıl cevap vermesi gerektiği hususuna yoğunlaşmaları gerektiği; bilgiye ve mevzuata erişimin zor olduğu seksenli, doksanlı yılların rehberlik ve teftiş mantığından ziyade, modern teknoloji ile çağın gereklerine uygun rehberlik ve denetim nasıl yapılması gerektiği hususunda, özellikle alandaki çalışanların da görüşlerini almalarının gerektiği (M-13); karar verici konumundaki yöneticilerin ürettikleri ve yürüttükleri politikalara uygun olup olmadığının da göz ardı edilmemesi gerektiği (M-20); bilim adamları tarafından getirilen çözüm önerilerinin karar vericiler tarafından çok dikkate alınmadığı (M-20; M-40); bu tür çalışmaları yürüten kişilerin müfettişlik alanında tecrübe sahibi olmaları gerektiği (M-21); bireysel yapılan çalışmaların sınırlı etki yaptığı, diğer çalışmalarla birleştirilmediği ve genel bir değerlendirme yapılmadığı, ayrıca bu çalışmaların bakanlıkla işbirliği ve yapılandırma çalışmalarında kullanılmadığı takdirde etkisinin düşük seviyede kalacağı (M-44); Gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların ekseriyetle yüzeysel kalması, farkındalık oluşturmaya yönelik muhteviyatın olmaması, yapılan bilimsel çalışmaların perspektif sunmaması gibi nedenlerden ötürü anılan çalışmaların denetim çalışmalarını radikal ölçüde değiştiremediği (M-46) şeklinde eleştiriler olmuştur.

Yukarıda açıklanan katılımcı görüşlerinin aksine araştırmaya katılan bazı müfettişler (M-10; M-28; M-31; M-41) ise akademisyenler tarafından denetim ve müfettişlere yönelik yapılmış olan çalışmaların alana katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Bu katılımcı görüşlerinden dikkat çeken bazı görüşler şunlardır:

“...bu bilimsel çalışmalar bir şekilde kendisini kongrelerde yada dergilerde göstere bilmekte ve toplumsal bir bilgi birikimi olmasını sağlamaktadırlar” (M-10);

“...Bilimsel çalışmaların denetime katkı sağladığına, sağlayacağına inanıyorum, ancak eğitim politikalarının hükümetlerle birlikte sürekli değişmesi, denetime bakış açısının olumlu olmaması, denetimde bilimsel çalışmaların sonuçlarının güncel olarak uygulanabilirliğini azaltmaktadır...”

(M-18); “...Katkı sağladığını ve etkili olacağını düşünüyorum. Ancak MEB üst düzey yöneticilerinin bu araştırmaların sonuçlarını eğitim kademelerine yansıtmıyorlar. Şura da alınan kararların bile ülkemizde kaç yıl sonra hayata geçirildiği hepimiz tarafında bilinen bir gerçektir. Bu yönde gelişim sağlanabilmesi için eğitim akademisinin hayata geçirilmesinin gerektiğini, bu akademi görev alacak akademisyenlerin de MEB camiasında öğretmenler arasından olması gerektiğine inanıyorum...” (M-28);

“...Katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü kendilerini iyi hazırlamışlarsa, bizlere teorik olarak katkıda buldukları görüşüneyim...” (M-31);

“...Denetimin geleneksel boyutundan çıkarılıp eğitim yönetiminde performans ölçülmesine, yöneticilerin hedeflere ulaşma başarısına göre yapıldığı takdirde eğitim hedeflerinin amacına ulaşacağı kuşkusuzdur. Bunun için denetimin teşvik edici yönü itici güç olarak önemli rol oynayacaktır. Bunda bilimsel çalışmaların katkısı büyük olacağından akademisyenlerin rolü her zaman katkı sağlayacaktır diye düşünmekteyim...” (M-41);

2) Akademisyenler Tarafından “Müfettişler ve Denetime” İlişkin Yapılan Bilimsel Çalışmaların Daha Etkili Yapılabilmesi İçin Ortaya Konulan Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

“Müfettişler ve denetime” ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların daha etkili yapılabilmesi için ortaya konulmuş olan katılımcı görüşleri genel olarak tablo 2’de belirtilen öneriler etrafında yoğunlaşmaktadır.

Tablo 2: Bilimsel Çalışmaların Daha Etkili Olabilmesine Yönelik Katılımcı Önerileri

Müfettiş ve akademisyenlerce karşılıklı işbirliği içerisinde yapılacak görüşme ve katılımcı gözlem çalışmalarına daha fazla yer verilmesi (4-7-9-14-19-21-22-24-34-35-37-38-43-45-46);

Milli Eğitim Bakanlığı, müfettişler ve akademisyenler tarafından işbirliği içerisinde geniş kapsamlı çalışmalar yapılarak, çalışmaların uygulayıcılar tarafından eğitim politikası haline getirilmesi (5-8-16-17-18-19-25-26-29-30-33-36-41-44)

Çalışma sonuçlarının müfettişlerle paylaşılması ve geri bildirimde bulunulması (3-6-9-10-13-14-15-40)

Anket ve görüşme formlarının daha nitelikli hazırlanması, yapılan anketlerdeki soruların kısa sorulardan oluşturulması ve soru sayısının fazla olmaması (2-6-23-25-26-37)

Alandaki gerçek sorunları yansıtan, kuramsal çalışmalardan çok uygulamaya yönelik çalışmalara yer verilmesi (1-2-3-4-31)

Müfettiş ve akademisyenlerce müşterek yapılacak araştırmaların ve karşılıklı işbirliğinin yaygınlaştırılması ile görüşme ve katılımcı gözleme dayalı çalışmalara daha fazla yer verilmesi katılımcıların en fazla üzerinde ortak görüş bildirdikleri konu olmuştur.

Araştırmaya katılan müfettişler genel olarak yapılan akademik çalışmalarda alan uygulayıcıları olarak kendilerinin görüşlerine yeterince başvurulmadığını düşünmektedirler. Katılımcılar, denetimle ilgili yapılan araştırmalarda akademisyenler ve müfettişler arasında işbirliğinin sağlanmasının, müfettişlerin alandaki çalışmalarının bizzat gözlenerek nitel araştırmalara ve katılımcı gözleme daha fazla yer verilmesinin, yapılan akademik çalışmaların daha etkili olmasına katkı sağlayacağını ileri sürmektedirler. Bu yönde dikkat çeken diğer bazı müfettiş görüşleri şu şekildedir:

“...Akademisyenlerin uygulamanın içinde olmaları, değişik bölgelerdeki müfettişlerle de bire bir diyaloglar kurarak fikir edinmeleri faydalı olacaktır” (M-7) “...Akademisyenlerin “müfettişler ve denetime” ilişkin yaptıkları bilimsel çalışmaları müfettişleri de katarak yapmalarının daha faydalı olacağını, yapılan çalışmalar hakkında müfettişlerin de bir şekilde bilgisinin olması gerektiğinin düşünüyorum....” (M-9); “...Akademisyenler tarafından “müfettişler ve denetime” ilişkin yapılan bilimsel çalışma sonuçları müfettişlere mutlaka ulaştırılmalı, gerektiğinde araştırmacıların sonuçları müfettişlerle paylaşacağı görüşme ve toplantılar yapılmalı; Bakanlığın/Başkanlığın bu paylaşımında etkinliği artırılmalı; Üniversitelerin müfettişlerle birlikte yaptıkları araştırma/makale vb. sayısı artırılmalıdır.” (M-14); “...Akademisyenlerin alandaki uygulamaları, bizzat gözlemlenmeleri ve çalışmalarını bu gözlemlere dayandırmaları olumlu katkı sağlayabilir....” (M-19); “...Alanla sürekli olarak işbirliği yapılması, üniversitelerin eğitim yönetimi ve planlaması derslerine müfettişlerin davet edilmesi, müfettişlerin hizmetiçi eğitime alınması faydalı olacaktır.” (M-21); “...Akademisyenler gerçek anlamda alana çıkmalı. Anketlerden ziyade nitel görüşme yöntemine daha ağırlık verilmesi, planlanan çalışmalarının müfettişleri kötüler nitelikte değil de sistemi iyileştirecek biçimde hayata geçirilmesi daha etkili olacaktır.” (M-22); “...Daha çok sahada bulunulması, farklı kişilik özelliklerine sahip müfettişlerle görüşülmesi gerekir. Bakanlıkla ve ilgili birimlerle görüşülmesi gerekir.” (M-24); “...Akademisyenlerin araştıracakları konunun alanyazını çok iyi özümsemiş olması gereklidir. Akademisyenlerin müfettişlerle birlikte alanda çalışmaları gerekir. Çünkü müfettişlik alan-saha mesleğidir. Sahanın havasını akademisyenin alması gerekir. Akademisyenlerin müfettişleri tanıması gereklidir. Gerekirse onlarla sivil hayatta da dostluklar kurulmalıdır. Etkili akademik çalışma birazda akademisyenlerin sorunudur....” (M-34); “....akademisyen kesinlikle müfettişle aynı havayı solumalıdır.” (M-35); “Akademisyenler tarafından “müfettişler ve denetime” ilişkin bilimsel çalışmalar yapılırken, bu çalışmaların etkili olması için anket sorularının gerçeği ortaya çıkaracak ve objektif sorular hazırlanması, anketlerin müfettişler tarafından teftiş ve denetimi yapılan yöneticiler ile öğretmenlere uygulanması yerine bizzat mesleği icra eden müfettişlere uygulanması gerekmektedir. Müfettiş tarafından hakkında inceleme-soruşturma yapılan ya da deneyim eksiklikleri ortaya çıkartılan bir yönetici ve öğretmenin ortaya koyduğu görüşler hiç bir zaman gerçeği yansıtmamaktadır.” (M-37); “Akademisyenler müfettişleri de dinlesinler” (M-38); “Müfettişlerin lisans ve doktorasını yapan kişilerden seçilmesi, akademi ile denetim görevini yapanların sürekli paylaşım içinde olması, sonucu olmayacak anketlerin doldurulmasını müfettişleri artık istememektedir.” (M-43); “Akademisyenlerin bir uygulama alanı oluşturulabilir mi bilmiyorum ama bizi bu işin içine birkaç saat/günlüğüne de olsa girerek araştırma yapsalar daha iyi sonuçlar alabilirler diye düşünüyorum.” (M-45); “...Akademisyenlerin yapacakları çalışmaların zemininin hususiyetle katılımlı ve doğrudan gözlem, mülakat gibi alan çalışmalarıyla sağlıklı bilgiye dayalı gerçekleştiği takdirde bilimsel olabileceğini, ekonomiklik, zaman v.b. haklı gerekçelerle olsa da sadece anketlerden yararlanılarak hazırlanan çalışmaların sadra şifa olmadığını/olmayacağını; ...Müfettişlerin gönüllü katılımlarının sağlanmadığı çalışmaların katkı sunamayacağını;Gelişmiş ve eğitimde rol model alınabilecek ülkelerin denetim sistemlerinin yeterince incelenmediğini, yurt genelinde uygulanan denetim sisteminin bilimsel altyapısının irdelenmesi gerektiğini düşünüyorum” (M-46);

Katılımcıların en fazla dile getirdikleri hususlardan birisi de akademik çalışmalarda Milli Eğitim Bakanlığı arasında işbirliğine dayalı daha geniş kapsamlı çalışmaların yapılması ve bu çalışmalar sonucunda elde edilecek bulgulardan hareketle eğitim politikaları geliştirilmesi olmuştur.

Bu yönde görüş belirten bir katılımcı (M-5) “Müfettişler ve denetime ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların etkili olması ve denetim çalışmalarına yansımaları için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kabul görmesi lazımdır. Bu çalışmalarının bir eğitim politikası haline gelmesi durumunda daha etkili olacağını düşünmekteyim.” diyerek yapılan araştırma sonuçlarının Bakanlığın eğitim politikaları arasında yer bulamadığına vurgu yapmaktadır.

Bir başka katılımcı (M-8) benzer şekilde yapılan çalışmaların Bakanlık tarafından eğitim planlamalarında dikkate alınarak Bakanlık ve akademisyenler arasında işbirliği yapılması gerektiğine vurgu yaparak bu yöndeki görüşlerini “Bu tür bilimsel çalışmaların etkili yapılabilmesi, ortaya çıkarılan bilimsel argumanın Bakanlık’ta yetkili ve etkili bir bilimsel birim tarafından uzun kısa, orta ve uzun vadeli eğitim planlamasında dikkate alınması yönünde çalışmalar sergilenmesiyle

mümkün olabilecektir. Bu sebeple Bakanlık'ta oluşturulacak bu birimde akademisyenlerin ve alandan gelen paydaşların birlikte çalışmaları etkililiği artıracaktır.” şeklinde dile getirmektedir.

Bir başka katılımcı (M-16) ise akademisyenlerin çoğunlukla müfettiş mesleğini icra etmediklerinden dolayı yeni model önerisi getiremediklerini bu nedenle yapılan çalışmaların Bakanlığında dahil olacağı geniş kapsamlı çalışmalar olması durumunda daha etkili olacağını öne sürmekte ve bu yöndeki görüşlerini *“Müfettişler ve denetime ilişkin çalışma yapan akademisyenlerin çoğu, müfettişlik mesleğini icra etmedikleri için denetim sisteminin iyileştirilmesi, geliştirilmesi sürecine ilişkin yeni model önerileri geliştirememektedirler. Yapılan çalışmaların geniş kapsamlı ve bakanlık katkısı ile yapılması durumunda, Bakanlığın getirilen önerilere sıcak bakacağını düşünüyorum.”* şeklinde dile getirmektedir.

Yapılan çalışmalarda Bakanlık'dan gelen taleplerin de dikkate alınması gerektiği hususu da vurgulanmıştır. *“Öncelikle bu konuda yapılan çalışmaların Milli Eğitim Bakanlığının talebi doğrultusunda yapılması gerekir. Bakanlığın ilgili birimlerine bu çalışmalara inanan kimselerin getirilmesi gerekir.”* (M-17)

Araştırmalar tamamlandıktan sonra sonuçlar hakkında müfettişlere geri bildirimde bulunulmadığı hususu da müfettişler tarafından dile getirilmiş olan başka bir husus olarak dikkat çekmektedir.

Katılımcılar genel olarak denetim ile ilgili konularda başta yüksek lisans ve doktora tezleri olmak üzere çok sayıda çalışma yapıldığını ancak bu çalışmaların yayınlanmadığını veya sonuçlarının kendileri ile yeterince paylaşılmadığını öne sürmektedirler.

“...bu veriler ilgili meslek mensubu ile paylaşılmalıdır.” (M-3); *“Onlarca anket doldurulmasına destek vermeme rağmen okuduğum araştırma sayısı ne yazık ki üç - beş tanedir. Araştırmaların mutlaka yayınlanmasını öneriyorum”* (M-6); *“Yapılan akademik çalışmaların etkisinin artması için tamamının internet ortamında paylaşılması, anket uygulanan yada kapsam içerisinde bulunan gruplarla yapılan çalışmaların bulguları ve sonuçlarının paylaşılması gereklidir çünkü o gruplardan da bu çalışmayı baz alarak yeni çalışmalar yapılabilir ve grup yaptığı işte daha bilinçli hale gelirken, bu durum değişim ve dönüşümü de hızlandırır”* (M-10); *“Sonuçlar daima izleme ve değerlendirmeye açık olmalı”* (M-13) *“Müfettişlerle ilgili yapılan araştırmaların sonucu olarak, gelişime katkı sağlayacak planlama doğrultusunda müfettişlerle paylaşım yapılmalıdır. Denetimle ilgili yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçların müfettişlerle de paylaşımı yapılmalı.Araştırma sonucu doğrultusunda gelişime açık alanların iyileştirilmesine yönelik bilgilendirme veya seminerler yapılmalıdır”* (M-15); *“Bilimsel çalışma sonucunda elde edilen verilerin sorunların çözümünde karar noktasında olanlara doğru bir şekilde ve doğru zamanda veri akışı sağlanabildiğinde sorunların çözümü mümkün olabilir. Sürekli gündemde tutulması iletişim araçlarının sürekli olarak kullanılması ve sendikalarca gündemde tutulması etkinliğini sağlayabilir.”* (M-40)

Alandaki gerçek sorunları yansıtan, kuramsal çalışmalardan çok uygulamaya yönelik çalışmalara yer verilmesi görüşü de bazı katılımcılar tarafından (M-1; M-2; M-3; M-4; M-31) dile getirilen bir başka ortak görüş olmuştur.

Bu yönde görüş bildirmiş olan katılımcılar, akademisyenler tarafından çalışılan konuların genel olarak denetimin ve kendilerinin sorunlarını tam olarak yansıtmadığını bu nedenle yapılacak olan araştırma konularının uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik olmasının, yapılacak olan çalışmaların etkililiğini artıracak olduğunu belirtmektedirler.

“Alanda bulunan çalışanlardan faydalanmaları, bir süre alanda gözlem yapmaları, bize özgü bizim sorunlarımız içeren çalışmalara yer vermeleri....”(M-1); *“Kuramsal bilgilerden çok uygulamalara yönelik bilgilerinin artması halinde çalışmaların daha verimli olacağını düşünüyorum”* (M-2); *“Akademisyenlerin yaptıkları bu çalışmalar şahsi kariyerleri açısından ikinci öncelikli olmalıdır. Yüksek lisans, doktora tamamlayan çalışma olmaktan uzaklaştırılmalıdır.”* (M-3); *“Akademisyenlerin ülkenin eğitim sorunlarından uzak olması, sistemin içinde değil dışında yer almaları, dolayısıyla denetim sistemini de tanımıyor olmaları yapılan çalışmaların amacına ulaşmadığını düşündürüyor. Türk Milli Eğitim Sistemini ve denetimin yapısını tanıyan müfettiş kökenli akademisyenlerin sayısının artması yapılan çalışmaların etkisini arttırabilir.”* (M-4); *“Uygulamaya yönelik pratik örneklere yer verilmesi daha uygun olur.”* (M-31);

Anket ve görüşme formlarının daha nitelikli hazırlanması, yapılan anketlerdeki soruların kısa sorulardan oluşturulması ve soru sayısının fazla olmaması gerektiği görüşü de bazı katılımcıların (M-2; M-6; M-23; M-25; M-26; M-37) üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

Bu yönde görüş belirtmiş olan katılımcılar, anket ve görüşme formlarındaki soruların daha nitelikli olması gerektiği, soru sayısının çok olmaması ve soruların uzun olmaması gerektiği gibi konularda görüş belirtmektedirler.

"...Bilimsel çalışmalara yönelik anketlerdeki bazı soruların problem cümlesini tam olarak kavrayamadığını, bütünleşmediğini düşünüyorum. Sorular problem ile bağdaştırılmalıdır" (M-2); "..... Müfettiş görüşlerine başvurulurken evreni temsil edecek örneklem alınmasınıÖneriyorum" (M-6); "....Anket cümlesi kısa soru sayısı az olmalıdır" (M-23); "....Yapılan çalışmalarda seçilen soruların dikkatli seçilmesi ve bilimsel içerikli olması bir meslek grubunu itham etmemesi" (M-25); "...Niceliksel araştırmaların bırakılması, niteliksel araştırmalara yer verilmesi, sorunların teknik çözümlerinin yapılması..." (M-26).

Mevcut rehberlik ve denetimlerdeki sorunları tüm yönleri ile ortaya konularak, iyileştirilmeye açık alanların belirlenmesi ve sorunlara ilişkin ülke genelinde geçerliliği olan çözümler geliştirilmesi de bazı katılımcılar tarafından (M-6; M-13; M-27; M-42) dile getirilmiştir.

Bu görüş etrafında görüş bildirmiş olan katılımcılar denetime ilişkin sorunların daha kapsamlı ele alınması ve kapsamlı çözüm önerilerinde bulunması gerektiği görüşünü öne sürmektedirler.

"Yapılan araştırmaların bir proje niteliğinde yapılarak gerek üniversitenin gerekse MEB'in maddi ve manevi katkılarının sağlanması gerektiğini; Akademik kariyeri doçent ve profesör olan akademisyenlerin de araştırmalarda imzalarının bulunmasını (yetişmiş bilim adamının ürettiği bilginin daha çok kıymetlendirileceğini) düşünüyorum " (M-6); "... ihtiyaca dönük çağın gereklerine uygun rehberlik ve denetim nasıl ve kimler aracılığı ile yapılmalı sorusunun cevabı için öncelikle mevcut rehberlik ve denetimlerdeki sorunlar tüm yönleri ile ortaya konulmalı; iyileştirilmeye açık alanlar iyice belirlendikten sonra sorunlar tek tek ele alınmalı; sorunlara ilişkin ülke genelinde geçerliliği olan çözüm önerileri geliştirilerek temel bir kavrayış noktası işaret edilmelidir" (M-13); "Denetimden ne anlaşılması gerektiğinin açıkça belirlenmesi gerekmektedir" (M-27); "Öncelikle kongrelerin bu noktada paylaşımı ve etkileşimi arttırdığını düşünüyorum. Akademik çalışmalar çok yüzeysel ve sınırlı kalmaktadır. Bir akademisyenin tüm Türkiye'deki denetim sistemini irdeleyen çözüm yolu üreten tespitler yapan bir yayını var mı?" (M-42).

Yapılacak olan çalışmalara bütçe ayrılarak destek sağlanması da bazı katılımcılar (M-20; M-35) tarafından vurgulanmış olan başka bir görüş olmuştur.

"Öncelikle bu çalışmalar için bütçe ayrılması gereklidir...." (M-20); "Yapılan araştırmaya bütçe ayrılması yada sponsor bulunması gereklidir. Sonunda her şeyin bir maddi karşılığı vardır" (M-20).

MEB Bünyesinde daha önce kurulan ancak işlevsel hale getirilememiş olan eğitim akademisinin yeniden kurularak işlevsel olarak bu yöndeki araştırmalara destek olması gerektiği görüşü de bazı katılımcılarca (M-12; M-28) öne çıkarılmıştır.

"Eğitim Akademisi kurulursa, buradan mezun olanlar denetçi olarak görev yapmalıdırlar" (M-12); "Bu yönde gelişim sağlanabilmesi için eğitim akademisinin hayata geçirilmesinin gerektiğini, bu akademi görev alacak akademisyenlerin de MEB camiasında öğretmenler arasından olması gerektiğine inanıyorum." (M-28).

3) Müfettişler ve Denetime İlişkin Yapılacak Olan Akademik Çalışmalarda Hangi Konuların Ele Alınması Gerektiğine İlişkin Bulgular

Katılımcılar, müfettişler ve denetime ilişkin olarak Tablo 3'de belirtilen konulara yönelik akademik çalışmalar yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

Tablo 3: Müfettişler ve Denetim Konularında Yapılabilecek Araştırmalara İlişkin Öneriler

Denetimin ülkemizin eğitim sisteminin gelişmesine nasıl katkı sağlayacağı; gelecekte eğitim sisteminin şekillendirilmesinde denetçilerin rollerinin neler olması gerektiğine ilişkin çalışmalar (M-1; M-5; M-17; M-20; M-30; M-36);

Denetim sisteminin yeniden yapılandırılmasına ve müfettişlerin özlük haklarına ilişkin çalışmalar (M-10; M-12; M-17; M-24; M-37);

Müfettişlerin mesleki gelişim süreçleri ile müfettişlere verilen hizmetçi eğitim kursların yeterlilik durumunun değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar (M-2; M-6; M-21; M-26; M-37);

Müfettişlerin seçilme kriterlerinin değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar (M-13; M-18; M-19; M-24; M-34);

Denetimin önemi ve gerekliliğine ilişkin çalışmalar (M-7; M-8; M-36; M-42; M-43);

Müfettiş bağımsızlığına ilişkin çalışmalar (M-9; M-12; M-14; M-43)

Denetimde sınıf ziyaretlerinin kaldırılmasına ilişkin çalışmalar (M-12; M-16; M-22);

Denetim sonucunda getirilen önerilerin uygulanma düzeyi (M-20; M-24; M-34);

Denetimde dijital verilerin müfettişler tarafından kullanılma düzeyi ve e-denetim uygulamalarına ilişkin çalışmalar (M-15; M-21; M-22);

Öğretim programlarının uygulanmasında müfettişlerin rollerine ilişkin çalışmalar (M-16; M-44);

Modern denetim yaklaşım, teknik ve ilkelerine ilişkin çalışmalar (M-7; M-13);

Müfettişlerin mesleki etik değerlerine ilişkin çalışmalar (M-1; M-19);

Denetimin sadece öğretmenler üzerindeki değil öğrenci diğer çalışanlar üzerindeki etkisinin de araştırılması (M-26; M-44);

Yabancı ülkelerin denetim sistemleri ve müfettiş çalışmalarının ülkemizdeki uygulamalarla karşılaştırılması (M-1; M-6)

Maarif müfettişlerinin ileriki dönemde akademisyenler tarafından çalışılmasını istediği konuların başında denetimin ülkemizin eğitim sisteminin gelişmesine nasıl katkı sağlayacağı; gelecekte eğitim sisteminin şekillendirilmesinde denetçilerin rollerinin neler olması gerektiğine ilişkin çalışmalar (M-1; M-5; M-17; M-20; M-30; M-36) yapılması gelmektedir.

Bunun yanı sıra, müfettişlerin mesleki gelişim süreçleri ile müfettişlere verilen hizmetçi eğitim kursların yeterlilik durumunun değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar (M-2; M-6; M-21; M-26; M-37); denetim sisteminin yeniden yapılandırılmasına ve müfettişlerin özlük haklarına ilişkin çalışmalar (M-10; M-12; M-17; M-24; M-37); müfettişlerin seçilme kriterlerinin değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar (M-13; M-18; M-19; M-24; M-34); denetimin önemi ve gerekliliğine ilişkin çalışmalar (M-7; M-8; M-36; M-42; M-43) ile müfettiş bağımsızlığına ilişkin çalışmalar (M-9; M-12; M-14; M-43) da müfettişlerin çalışılmasını arzu ettikleri diğer bazı konular olarak ifade edilmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Nitel bir araştırma olması nedeniyle bu çalışmadan elde edilen sonuçlar genellenememekle birlikte, araştırmaya katılan 46 maarif müfettişinin görüşleriyle sınırlı olmak üzere, aşağıdaki sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

1- Araştırmaya katılan müfettişlerin büyük çoğunluğu (f=29) akademisyenler tarafından yapılan bilimsel çalışmaların etkili olmadığını ve denetim çalışmalarına katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. Denetim ve müfettişler hakkında yapılan akademik çalışmaların etkili olmadığını düşünen müfettişler, bu duruma gerekçe olarak; akademisyenlerin okullardaki eğitim öğretim ve denetim uygulamalarına yabancı olmalarını; denetim uygulamalarını ve müfettişlik mesleğini sadece teorik düzeyde bilmesini; yapılan akademik çalışmaların Milli Eğitim Bakanlığı'nda karar verici konumundaki kişiler tarafından dikkate alınmamasını; yapılan çalışmaların sonuçlarının müfettişlerle paylaşılmaması, müfettişlerin bu çalışmalardan haberdar olmaması ve yüksek tirajlı yayın organlarında yayınlanmamasını; yapılan çalışmalarda denetim ve müfettişlere karşı önyargılı bir bakış açısının olması ve müfettişlerin görüşlerine yeterince yer verilmemesini; benzer konularda tekrarlanarak yapılan çalışmaların müfettişler üzerinde olumsuz bir etki yaratması ve yapılan çalışmaların veri toplama aşamasında sıkıntıların olmasının göstermişlerdir.

Katılımcıların ortaya koyduğu görüşler incelendiğinde, denetim sisteminin ve sürecinin uygulayıcısı konumunda olan müfettişler ile sistemin teorisyeni ve yol göstericisi olan akademisyenler arasında bir iletişim ve işbirliği eksikliği olduğu, bu nedenle yapılan

araştırmaların sonuçlarının birlikte değerlendirilerek karşılıklı etkileşimin sağlanacağı ortak platformların yeterince oluşturulamamış olduğu ilk bakışta göze çarpmaktadır.

Araştırma kapsamında görüş bildiren bazı müfettişler, akademisyenlerin, eğitim öğretim ve denetim uygulamalarına yabancı olduklarını, teorik düzeyde bilgiye sahip olduklarını ve müfettişlere karşı önyargılı bir tutum içerisinde olduklarını düşündüklerinden dolayı yapılan çalışmaların müfettişler tarafından kabul görmediği görüşündedirler. Bu tür bir görüşün ortaya çıkmasında denetim sistemi ve müfettişler ile ilgili yapılan araştırmaların sonucunda müfettişlerin eleştirilerin odak noktasını oluşturma gelmiş olmasının da etkili olduğu düşünülebilir.

Şahin, Çek ve Zeytin (2011) tarafından eğitim müfettişlerinin mesleki memnuniyet ve memnuniyetsizliklerine yönelik yapılan araştırmada öğretmen ve yöneticilerin de müfettişlere ilişkin önyargılı oldukları yönünde bulgular elde edilmiştir. Taymaz (1995, 1997), Kayıkçı (2004), Sarpkaya (2004), Şenyüz (2006), Memduhoğlu ve diğerleri (2007); Yıldırım ve diğerleri (2012) tarafından yapılan çeşitli araştırmalarda da öğretmen ve yöneticilerin teftişe soğuk baktıkları ve müfettişlere ilişkin olumsuz bir imaj algılarının olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Müfettişler benzer şekilde kendileri hakkında araştırma yapan akademisyenlerin öğretmen ve yöneticiler gibi kendileri hakkında önyargılı olduğunu düşünmektedirler.

Bu noktadan hareketle, akademisyenlerin ve müfettişlerin bir araya gelebilecekleri ve ortak uygulama ve araştırma yapabilecekleri ortamların oluşturulmasının, bu tür önyargıları değiştireceği söylenebilir.

Bir diğer nokta ise akademik çalışmaların, Milli Eğitim sistemi içerisindeki karar vericilere yeterince etki edememesi olmuştur. Bu durumun da benzer şekilde akademik çalışmaların bireysel veya en fazla iki veya üç kişilik akademik araştırma grupları tarafından yürütülmesinden kaynaklandığı söylenilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı üst yöneticilerinin ve diğer paydaşların da dahil edileceği geniş kapsamlı, mali desteği olan ve uzun soluklu araştırma ve geliştirme projelerinin yapılması durumunda, karar vericilerin, araştırma sonuçlarını daha fazla dikkate alarak denetim programlarını yapılandıracakları düşünülebilir.

Katılımcılar, müfettişler ve denetime ilişkin yapılan bilimsel çalışmaların daha etkili yapılabilmesi için; müfettiş ve akademisyenlerce müşterek yapılacak araştırmaların ve karşılıklı işbirliğinin yaygınlaştırılması; görüşme ve katılımcı gözleme dayalı çalışmalara daha fazla yer verilmesi; Milli Eğitim Bakanlığı, müfettişler ve akademisyenler tarafından işbirliği içerisinde geniş kapsamlı çalışmalar yapılarak, çalışmaların uygulayıcılar tarafından eğitim politikası haline getirilmesi; çalışma sonuçlarının müfettişlerle paylaşılması ve geri bildirimde bulunulması; anket ve görüşme formlarının daha nitelikli hazırlanması, yapılan anketlerdeki soruların kısa sorulardan oluşturulması ve soru sayısının fazla olmaması; alandaki gerçek sorunları yansıtan, kuramsal çalışmalardan çok uygulamaya yönelik çalışmalara yer verilmesi; mevcut rehberlik ve denetimlerdeki sorunları tüm yönleri ile ortaya konularak, iyileştirilmeye açık alanların belirlenmesi ve sorunlara ilişkin ülke genelinde geçerliliği olan çözümler geliştirilmesi; yapılacak olan çalışmalara bütçe ayrılarak destek sağlanması; MEB bünyesinde oluşturulacak olan Eğitim Akademisinin işlevsel hale getirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Katılımcıların akademik çalışmaların daha etkili olabilmesi için ortaya koydukları öneriler incelendiğinde; Milli Eğitim Bakanlığı, müfettişler ve akademisyenler tarafından işbirliği içerisinde geniş kapsamlı çalışmalar yapılarak, çalışmaların uygulayıcılar tarafından eğitim politikası haline getirilmesi sıkça vurgulanmış bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konunun akademisyenlerce de dikkate alınarak yapılacak olan araştırmalardan önce uygulayıcılardan da araştırma taleplerinin alınması, yapılacak olan araştırmaların güncel sorunlara, eleştiri noktasının ötesinde pratik çözümler de getirebilecek şekilde dizayn edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

2) Katılımcıların akademik çalışmaların daha etkili olabilmesi için ortaya koydukları öneriler incelendiğinde, denetim alanında müfettişlere yönelik araştırmaların birbirini tekrarlayan konuların ve nicel araştırma yöntemlerinin ağırlıklı olarak uygulandığı çalışmalar şeklinde olduğu, bu çalışmalar içerisinde uzun ve çok sayıda soru bulunduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle müfettişlerle yapılacak olan çalışmalarda, uygulamaya yönelik görüşme, odak grup görüşmesi ve katılımcı gözlem gibi alternatif nitel ve deneysel çalışmalara da yer verilmesinin faydalı olacağı anlaşılmaktadır.

3) Katılımcılar yapılan araştırmaların sonucunda yeterince geri bildirim yapılmadığını düşünmektedirler. Yapılan birçok araştırma hakemli ulusal veya uluslararası dergilerde yayınlanmaktadır ancak araştırma sürecine dahil edilen kişilerin, araştırma sonuçları hakkında bilgilendirilmeleri ise genellikle akademisyenler tarafından göz ardı edilmektedir. Bu durum, katılımcıların ileriki dönemlerdeki araştırmalara katılımlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu noktadan hareketle müfettişlere yönelik yapılan araştırma sonuçlarının, müfettişlerin ulaşabilecekleri grup, forum ve diğeri sosyal medya araçlarıyla duyurulması, hem bu çalışmaların daha etkin bir biçimde müfettişlerle paylaşılmasını sağlayacak hem de bilimsel araştırma dergilerinin okunma oranlarını artıracaktır.

4) Katılımcılar, denetim ve müfettişlere ilişkin akademik çalışmalarda; denetimin ülkemizin eğitim sisteminin gelişmesine nasıl katkı sağlayacağı; gelecekte eğitim sisteminin şekillendirilmesinde denetçilerin rollerinin neler olması gerektiği; denetim sisteminin yeniden yapılandırılması ve müfettişlerin özlük hakları; müfettişlerin mesleki gelişim süreçleri ile müfettişlere verilen hizmetiçi eğitim kursların yeterlilik durumunun değerlendirilmesi; müfettişlerin seçilme kriterlerinin değerlendirilmesi; denetimin önemi ve gerekliliği; denetimde sınıf ziyaretlerinin kaldırılması; denetim sonucunda getirilen önerilerin uygulanma düzeyi; Denetimde dijital verilerin müfettişler tarafından kullanılma düzeyi ve e-denetim uygulamaları; öğretim programlarının uygulanmasında müfettişlerin rolleri; modern denetim yaklaşım, teknik ve ilkeleri; müfettişlerin mesleki etik değerleri; müfettişlerin soruşturma ve rehberlik rollerinin çatışması; denetimin öğrenci diğeri çalışanlar üzerindeki etkisi gibi konuların araştırılmasını istemektedirler.

Katılımcılar tarafından yukarıda ortaya konulan çalışma konusu önerilerin akademisyenlerce değerlendirilerek ortak araştırmalar yapılmasının, ilerleyen dönemlerde denetim ve müfettişlere ilişkin yapılacak olan çalışmalara olumlu katkı sağlayacağı ve işbirliğini geliştireceği söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırmaya katılan 46 maarif müfettişinin görüşleriyle sınırlı olmak üzere, araştırmanın sonuçlarına dayalı öneriler aşağıda yer almaktadır.

1) Üniversite teknoparklarında olduğu gibi uygulayıcı ve araştırmacıların ortak araştırma ve geliştirme projeleri desteklenmeli, Milli Eğitim müdürlükleri ve eğitim fakülteleri arasındaki ortak işbirliği çalışmaları ile MEB ve Üniversiteler tarafından ortak olarak düzenlenecek kongre, seminer ve çalıştayların sayısı artırılmalıdır.

2) Akademisyenlerce yapılan araştırma sonuçlarının sadece bilimsel yayın yapan dergilerle ile sınırlandırmayacak, diğeri medya ve yayın organlarının da dikkatini çekecek uzun soluklu ve geniş katımlı projelere oluşturulabilir.

3) Yapılacak olan bilimsel araştırmalardan önce müfettiş ve diğeri karar vericilerden de araştırma taleplerinin alınarak, araştırmaların denetim sistemi içerisindeki güncel sorunlara pratik çözümler de getirebilecek şekilde dizayn edilmelidir.

4) Müfettişlerle yapılacak olan çalışmalarda, uygulamaya yönelik görüşme, odak grup görüşmesi ve katılımcı gözlem gibi alternatif nitel ve deneysel çalışmalara daha fazla yer verilmelidir.

5) Müfettişlere yönelik yapılan araştırma sonuçlarının, müfettişlerin ulaşabilecekleri grup, forum ve diğeri sosyal medya araçlarıyla duyurulmalı, bu çalışmaların daha etkin bir biçimde müfettişlerle paylaşılmasını sağlanmalıdır.

Not1: * Bu çalışma, 20-22 Mayıs 2015 tarihlerinde İzmir'in Selçuk İlçesinde düzenlenen VII. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Arabacı, İ.B. (1999). "MEB teftiş politikası". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 5 (20), 545-575.

- Aslanargun, E., Tarku, E. (2014). Öğretmenlerin mesleki denetim ve rehberlik konusunda müfettişlerden beklentileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(3), s. 281-306.
- Aydın, İ. (2005). *Öğretimde denetim: Durum saptama, değerlendirme, geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, M. (1986). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: İM Eğitim Araştırma Yayın Danışmanlık AŞ.
- _____ (1992). *Eğitim Yönetimi*. Ankara. Hatiboğlu yayınları. Üçüncü baskı.
- Atay, K. (1995). "İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlikleri." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- _____ (2001), "İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlikleri" *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. (13): 37-54
- Aypay A. (2010). "Denetici Profiline İlişkin Sorunlar ". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(3), 593-622.
- Bakioğlu A., Demirel A. "İlköğretim müfettişlerinin Kariyer gelişimleri" *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl : 2001, Sayı 13, Sayfa : 37-54*
- Bilir, M. (1991). "Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi" Ankara. Ankara Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bursalıoğlu, Z. (1991). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Pegem yayınları.
- Ceylan M., Ağaoğlu E. "The Counseling Role of Education Counselors and Counseling Models". *İlköğretim Online*, 9 (2): 541-551, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Dağlı A. (2000), "İlköğretim Öğretmenlerinin Algılarına Göre İlköğretim Denetmenlerinin Ders Denetimine İlişkin Davranışları". *Eğitim ve Bilim*. (25) 118:43-48.
- Döş İ. (2008). "Aday Öğretmenlerin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metafor Algıları." *University of Gaziantep Journal of Social Sciences*. (9) 3: 607-629.
- Erdem A. R., Eroğul M. G. (2012). "Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Ders Denetiminde Eğitim Müfettişlerinin Öğretmene İlişkin Tutumları" *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (31): 13-26
- Gökçe F. (1994). "Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10): 73-78
- _____ (2008). "İlköğretim Denetçilerinin Takım Rollerini". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (55): 389-422
- Göksoy S. Yenipınar Ş. (2012). "İstanbul İlinde Görev Yapan İl Eğitim Denetmenlerinin Denetim Hizmetlerinin Etkililiğine İlişkin Görüşleri". *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi Teori ve Uygulama*, (3) 5: 37-55
- Kayıkcı K. (2005). "Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Denetim Sisteminin Yapısal Sorunlarına İlişkin Algıları ve İş Doyum Düzeyleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (44), 507-527
- Kapusuzoğlu, Ş. (1988). "Son On Yılda İlköğretim Müfettişlerinin Rolünde ve Teftiş Uygulamalarında Değişmeler", Ankara: H.Ü.Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- _____ (2008). "Okula dayalı yönetimde denetim sisteminin işlevselliği ve katkısının değerlendirilmesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16): 143-155
- Karagözoğlu, G. (1972). "Türk Eğitim Sistemnde Bakanlık Müfettişlerinin Rolü". Ankara MEB, PAK Dairesi.
- Karakuş M., Yasan T. "Denetmen ve öğretmen algılarına göre il eğitim Denetmenlerinin yeterlikleri", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2013) 1-19.
- Karakuş M., Ekinci A. (2011). "İlköğretim Okullarında Müfettişlerce Yapılan Rehberlik ve Denetim Çalışmalarının İşlevselliği". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 11(4): 1849-1867
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd.Şti.
- Kaya, Y. K. (1993). "Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'deki uygulama". Ank. Bilim Yay. 5. Baskı.
- Kayıkcı, K. (2004). *Millî Eğitim Bakanlığı denetmenlerinin denetim alt sisteminin yapısal sorunlarına ilişkin algıları ve iş doyum düzeyleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kayıkcı, K. (2005). "Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Denetim Alt Sisteminin Yapısal Sorunlarına İlişkin Algıları ve İş Doyum Düzeyleri". Ankara: Tem- Sen Yayınları No :6
- Kayıkcı K. Şarlak Ş. (2013). "Organizational Barriers Which Reduce the Effectiveness of Supervision of Elementary Schools", *İlköğretim Online*, 12(2), 461-478, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Kayıkcı, K., Uygur, Ö. (2012). İlköğretim okullarının denetiminde mesleki etik (Bir durum çalışması). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 18(1), 65-94.
- Köklü N., Büyükoztürk Ş., Çokluk Ö. (2004), "İlköğretim müfettişlerinin araştırma yeterlikleri ve araştırma eğitimine ilişkin görüşler". *Eğitim ve Bilim*. (29), 131 (30-39)
- Koroğlu H., Oğuz E. (2011), "Eğitim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerine Yönelik Öğretmen, Yönetici ve Eğitim Müfettişi Görüşleri". *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, (1) 2: 9-25.
- İlğan A. (2008), "İlköğretim Müfettişleri ve Öğretmenlerinin Farklaştırılmış Denetim Modelini Benimseme ve Uygulanabilir Bulma Düzeyleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (55): 389-422.

- Memduhoğlu, H. B., Aydın, İ. Yılmaz K., Güngör, S. ve Oğuz E. (2007). The process of supervision in the Turkish educational system: Purpose, structure, operation. *Asia Pacific Education Review*, 8(1), 56-70.
- Memişoğlu S. P. (2004), "İlköğretim Müfettişlerinin Denetimsel Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri". *Eğitim ve Bilim*, (29) 131: (30-39)
- _____ (2012), "The Issue of Education supervision in Turkey in the Views of Teachers, Administrators, Supervisors and Lecturers" *Educational Sciences: Theory & Practice*. 12(1): 149-156
- Oğuz, E., Yılmaz, K. ve Taşdan, M. (2007). İlköğretim denetmenlerinin ve ilköğretim okulu yöneticilerinin denetim inançları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 39-51.
- Özdemir, T. Y., Boydak Özkan, M., Akgün, M. "Denetlenenlerin Rehberlik / Teftiş Sürecinde Memnun Oldukları / Olmadıkları Hususlar" [Online]: http://www.tyavuz.com/mkavakliUpload/20130308_9291955828.pdf adresinden 22 Ekim 2015 tarihinde indirilmiştir.
- Polat, S., Uğurlu, C.T. (2008). Primary school teacher's expectation about inspectors guidance role and these expectations realization level, *Further Education in the Balkan Countries*, 23-25 October 2008, Konya-Turkey.
- Punch K. F. (2005). *Introduction to Social Research-Quantitative & Qualitative Approaches*. London: Sage Publications Inc.
- Sarpkaya, R. (2004). İlköğretim denetmenlerinin denetim süresince karşılaştıkları sorunlar. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(8), 114-129.
- Su, K. (1974). *Türk Eğitiminde Teftişin Yeri ve Önemi*. İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1. Baskı.
- Şahin S., Çek F. ve Zeytin N. (2011), "Eğitim Müfettişlerinin Mesleki Memnuniyet ve Memnuniyetsizlikleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17 (2): 221-246 .
- Şenyüz, H. (2006). *İlköğretim müfettişlerinin görevleri ile ilgili hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaştıkları sorunlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Taymaz, H. (1995). Teftişte karşılaşılan sorunlar ve öneriler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 1, 109-112.
- _____ (1997). *Eğitim sisteminde teftiş, kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: TAKAV Matbaası.
- Tok N. T., "Türkiye'de Eğitim Denetmenlerinin Profili" *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33) 119-138
- Yalçınkaya, M. (2003). İlköğretimde yeni denetim esasları: M.E.B. ilköğretim denetçileri başkanlıkları rehberlik ve teftiş yönergesi üzerine bir inceleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 33 (160), 351-360.
- Yaman E. (2009). "Müfettişlerin Rehberlik Rollerini Rehber Öğretmenler Değerlendiriyor." *International Online Journal of Educational Sciences* . (1) 1: 106-123
- Yıldırım ve Şimşek (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınları, 6. Baskı
- Yıldırım M. C., Beycioğlu K., Uğurlu C. T. ve Sincar M. (2012). "Eğitim Müfettişlerinin Görev Alanları Açısından Karşılaştıkları Sorunlar", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 1-21